

OPTIMIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Ion ACHIRI**Catedra Algebră și Geometrie*

The article deals with the problem of modernization and optimization of the structure of pre-university education in Republic of Moldova. It provides some information about the training of teachers in Higher Educational Institutions and the attitude of society towards the teacher's occupation.

Viitorul oricărei țări depinde de politica educațională pe care o promovează. Orice societate este obligată să conștientizeze că viitorul ei este în școală. Aici învață, se dezvoltă și se maturizează cei care în viitor vor continua să modernizeze sau să schimbe cele începute de generațiile precedente. În ansamblu, politica educațională, desigur, depinde și de condițiile socioeconomice și politice în contextul cărora activează și se dezvoltă societatea respectivă.

În urma reformei educației, în Republica Moldova s-a creat o școală autohtonă, având avantajele și dezavantajele respective. Ținând cont, însă, de tendințele ireversibile ce au loc în societate și perspectivele dezvoltării țării, deja se cere o optimizare a întregului sistem educațional în Republica Moldova. În primul rând constatăm, cu regret, că natalitatea e în descreștere comparativ cu mortalitatea, ceea ce duce la o micșorare a numărului de copii în școală. De-acum în multe dintre satele noastre sunt clase cu numai 5-10 elevi. Deci din punct de vedere economic nu este rațională exploatarea unor spații preconizate pentru 300-500 elevi în care, actualmente, învață 50-100 elevi. În acest context, se cere optimizarea rețelei de școli primare, gimnazii și licee. Nu corespund rigurozităților educaționale moderne școlile medii de cultură generală. Nu sunt clare motivele păstrării acestor tipuri de instituții școlare care nu se mai încadrează în sistemul educațional european axat pe gimnazii și licee. Concomitent, prea multe gimnazii și școli medii, în viziunea noastră, au fost transformate peste noapte în licee care nu pot face față cerințelor moderne. Considerăm că Ministerul Educației și Tineretului în colaborare cu organele de administrare publică locală și raională, în baza unor acreditări obiective, ar trebui să facă regulă în această direcție. Optimală ar fi situația când într-un raion ar funcționa 3-5 licee clasice, adică instituții de învățământ separate de gimnazii și școli primare, incluzând numai clasele X-XII, adecvat asigurate cu cadre didactice competente și finanțate la nivelul maximal al cerințelor, amenajate în conformitate cu cerințele moderne. Similar, este necesară optimizarea rețelei de gimnazii și licee în municipiul Chișinău și în alte municipii.

Republica Moldova este o țară relativ mică, cu un contingent nu prea mare de elevi. Cu atât mai importantă este grija pentru fiecare copil, deoarece fiecare dintre ei reprezintă o bogăție pentru stat. În contextul celor expuse mai sus considerăm oportună **modernizarea învățământului preuniversitar și celui universitar** astfel:

1) Privind **educația preșcolară**, statul este dator să asigure minimum ca toți copiii cu vârsta de 5-6 ani atât din mediul urban, cât și din cel rural să realizeze pe parcursul cel puțin a unui an pregătirea către școală. Acest an poate fi parcurs de către copil atât în instituția preșcolară respectivă, dacă o astfel de instituție funcționează în localitatea respectivă, cât și pe lângă școala primară din această localitate. Situația la etapa actuală este una deplorabilă: la școlarizarea inițială în clasa I unii dintre copii știu bine a scrie și a citi, dar majoritatea nu cunosc nici literele, nici cifrele. Numai străduința învățătorilor claselor primare duce la obținerea, în final, a unor rezultate adecvate. Desigur, ar fi optimal ca toți copiii în preșcolaritate să frecventeze instituțiile preșcolare pe parcursul a mai multor ani. Oare într-atât de săraci suntem și indiferenți de soarta lor încât facem economii pe seama copiilor noștri? Oare nu suntem noi, adulții, datori să avem grijă de fiecare copil, creându-i condițiile respective de formare și dezvoltare?

2) **Învățământul primar** (numit învățământ de bază) ar fi normal să fie un învățământ cu durata de șase ani, adică clasele I-VI. Instruirea se face de către un singur învățător, exclusiv studiul calculatorului electronic și a limbilor străine. Funcționalitatea unui astfel de învățământ primar (de bază) de șase ani în multe țări, relativ mici ca Finlanda, Israel, Suedia, Japonia, Anglia etc., și rezultatele obținute demonstrează eficiența acestuia. Avantajele posibile pentru Republica Moldova, în cazul acceptării acestei structuri pentru învățământul primar, sunt evidente atât din punct de vedere socioeconomic, cât și psihopedagogic:

- eficientizarea procesului educațional realizat de către un singur cadru didactic competent, majorarea responsabilității acestuia privind calitatea învățământului la treapta primară;

- excluderea stresurilor existente astăzi privind continuitatea învățământului: practica demonstrează că trecerea la o vârstă relativ timpurie la un învățământ realizat de mai mulți profesori, adică în clasa a V-a, implică multe probleme de ordin psihopedagogic și social. Desigur, la vârsta de 13-14 ani (clasa a VII-a) copiii suportă mai simplu aceste stresuri, fiind mai maturi, conștientizând mai multe;

- în cazul când în localitatea respectivă va funcționa numai școala primară, elevii, după finisarea clasei a VI-a, vor suporta mai ușor călătoriile cu autobuzul școlar (scool buss) pentru a-și continua studiile în gimnaziul din localitatea vecină. Perspectiva apropiată pentru multe dintre satele noastre constă în faptul că în acestea vor funcționa numai școli primare (școli de bază);

- în dependență de numărul de copii se va utiliza optimal localul școlii respective, astfel încât în aspect economic se vor face economii esențiale privind resursele financiare și materiale necesare pentru întreținerea școlii.

3) **Învățământul gimnazial** va fi de trei ani (clasele VII–IX). În corelație cu perspectiva majorării sau micșorării numărului de copii și amplasării localităților, în raionul respectiv se va lua decizia privind numărul de gimnazii și localitățile în care vor funcționa ele. Copiii din localitățile vecine vor fi transportați (tur-retur) cu autobuzele școlare. Nu este recomandabilă activitatea internatelor (de tip sovietic) pe lângă aceste gimnazii (sau licee). În fiecare zi copiii vor reveni în familie.

4) **Învățământul liceal** va fi, de asemenea, de trei ani (clasele X–XII). Deja s-a acumulat o experiență relativă vizând organizarea și desfășurarea învățământului liceal în Republica Moldova. Însă e timpul să facem câțiva pași serioși în această direcție:

- optimizarea rețelei de licee din Republica Moldova;

- diversificarea profilurilor și/sau a specializărilor în cadrul profilurilor; pregătirea unui specialist competent în domeniul respectiv pe parcursul a trei ani de învățământ, conform procesului Bologna, este, în viziunea noastră, imposibilă fără formarea unor competențe profesionale deja la nivel de liceu; cele două profiluri liceale actuale, profilul real și cel umanist (arte și sport), nu mai satisfac cerințele moderne privind continuitatea învățământ liceal–învățământ universitar; învățământul universitar ar trebui să insiste ca învățământul liceal să fie fundamentat pe mai multe profiluri și specializări care să rezulte din necesitățile dezvoltării socio-economice a țării; unele credite profesionale viitorii specialiști ar putea acumula deja pe parcursul studiilor în liceele teoretice și cele profesionale; ar fi logic ca colegiile actuale să fie transformate în licee profesionale:

- axarea procesului educațional la nivel de liceu pe formarea competențelor, inclusiv a unor competențe profesionale;

- formarea competențelor e posibilă doar prin integrarea disciplinelor școlare; reieșind din experiența educațională internațională și ținând cont de impactul unor discipline școlare asupra întregului proces educațional ar fi binevenit următorul algoritm de integrare a disciplinelor școlare la nivel de liceu:

a) limba și literatura română (maternă);

b) matematica;

c) educația lingvistică complementară (limbile străine);

d) științele naturii (fizica + chimia + biologia);

e) educația socioeconomică (istoria + geografia + economia);

f) informatica și tehnologiile informaționale;

g) educația fizică și pregătirea pentru viață.

În conformitate cu profilul și specializarea alese, elevul va avea posibilitatea de selectare a direcției de dezvoltare și formare punând accentul pe acele discipline integrate, având nivelul respectiv de aprofundare, care-i va da posibilitate să devină în viitor un specialist competent în domeniul dorit;

- trecerea în învățământul liceal la un învățământ axat pe module: module de bază și module speciale, în cadrul disciplinelor integrate în liceu; profesorul se va specializa, de regulă, în realizarea procesului educațional în cadrul unui modul în liceu.

5) **Învățământul polyvalent (profesional-tehnic)** este o necesitate vitală pentru Republica Moldova. Viața cere renovarea și dezvoltarea rețelelor școlilor de meserii și școli polyvalente de scurtă sau de lungă durată. Pregătirea profesională inițială a muncitorilor, lăcătușilor, lemnarilor, fermierilor, viticultorilor, pomicultorilor etc. este o condiție necesară privind formarea competențelor profesionale a acestor specialiști. Economia națională va avea nevoie în perspectiva apropiată și deja are nevoie în unele domenii de salariați competenți, pentru a se dezvolta și prospera.

6) **Învățământul superior** e în curs de reformare în contextul procesului Bologna. Este important să conștientizăm că formarea unui specialist competent într-o perioadă de trei ani de studii fără reformarea învățământului liceal, în cadrul căruia ar trebui să înceapă formarea acestuia, este aproape ireală. Foarte simplu poate fi constatată situația respectivă: evaluările în cadrul examenelor de stat la finisarea facultății (de exemplu, în anul 2008 la primele promoții ale specialiștilor formați în cadrul procesului Bologna) să fie realizate de comisii de stat independente și obiective formate numai din specialiști în domeniile respective și patroni, cu dreptul angajării imediate a absolvenților în câmpul muncii. În viziunea noastră, primul lucru de urgență majoră pe care trebuie să-l realizăm constă în restructurarea învățământului liceal.

O problemă nodală privind realizarea unui învățământ preuniversitar de calitate este problema formării profesionale inițiale a cadrelor didactice. În contextul celor propuse mai sus se va trece la pregătirea învățătorilor pentru clasele primare apți să realizeze procesul educațional în clasele I–VI. Similar va fi necesară formarea profesională inițială la facultate a cadrelor didactice competente în realizarea procesului educațional integrativ la nivel de liceu.

Un alt aspect important în formarea profesională inițială a cadrelor didactice constă în respectarea de către toate instituțiile superioare de învățământ, acreditate în pregătirea cadrelor didactice, a cerințelor și standardelor de stat unice privind formarea competențelor profesionale la finisarea învățământului universitar. În viziunea noastră, Ministerul Educației și Tineretului, ca minister de resort responsabil de calitatea învățământului în fața societății, Parlamentul, Guvernul, Președinția, ca factori de decizie privind politica educațională la nivel de stat, ar trebui să fie categorici în această problemă: în opinia noastră, un cadru didactic poate să activeze în școală (primară, gimnaziu, liceu) doar obținând calificarea de master în didactica disciplinei școlare respective (de exemplu, master în didactica învățământului primar (de bază), în didactica limbii și literaturii române, în didactica matematicii etc., dar nu master în științe ale educației cum se propune la etapa actuală), adică, având finisată treapta a doua (cel puțin doi ani de studii axați pe didactică) în contextul procesului Bologna. Trebuie conștientizat că însăși termenul cadru didactic accentuează esența profesională a specialistului. Or, în activitatea practică el realizează, preponderent, o activitate didactică, nu altceva. Considerăm inadmisibilă apariția în instituțiile preuniversitare de învățământ a ”specialiștilor-profesorilor” formați la facultate în cadrul a 6 credite transferabile – 60 ore de contact și 120 ore activitate individuală, fără a fi evaluată - la didactica (metodica predării) disciplinei, cum se preconizează în unele instituții de învățământ superior din Republica Moldova. Dacă ne dorim un succes în dezvoltarea școlii, societatea și factorii de decizie din Republica Moldova la nivel de stat trebuie să insiste asupra formării profesionale inițiale de calitate a cadrelor didactice. Oricare ar fi instituția în cadrul căreia se formează cadrul didactic la disciplina respectivă (de exemplu, profesor de matematică), planul de învățământ și curricula academică trebuie să fie aceleași. Nu se va admite ca la o universitate să se aloce numai 6 credite transferabile, la altă universitate 30 credite, iar la o a treia universitate 100 credite la didactica acestei discipline școlare. Doar formăm același specialist și în același domeniu, de exemplu, profesor de matematică! Acceptarea în funcție de cadru didactic a persoanei incompetente în domeniu duce la consecințe nefaste pentru viitorul copilului. Comisiile de stat de evaluare finală a viitoarelor cadre didactice sunt obligate să determine obiectiv nivelul de formare a competențelor profesionale și să nu admită persoanele incompetente în activitatea educațională. Cu regret, în unele instituții de învățământ superior din Republica Moldova, acreditate și în formarea cadrelor didactice, absolvenții cărora sunt repartizați în instituțiile de învățământ preuniversitar, în cadrul examenelor de stat nici nu se evaluează studenții privind nivelul de pregătire psihopedagogică și didactică a viitorilor profesori. Este o situație regretabilă, în viziunea noastră.

Oare nu este clar că învățământul are nevoie doar de cadre didactice competente, capabile din prima zi de activitate profesională să realizeze un învățământ de calitate? Dacă persoana respectivă nu posedă competențele vocaționale, ea nu are ce căuta în școală! Suntem ferm convinși că numai acceptând cadre didactice competente vom putea distruge cercul vicios care s-a creat astăzi în învățământ. Cineva poate reproșa că nu ajung cadre didactice de aceea suntem mulțumiți cu ceea ce avem. Cu o astfel de gândire nu o să progresăm.

Este principial ca societatea să conștientizeze că una dintre cele mai importante persoane în viața fiecăruia dintre noi, inclusiv în viața copilului, este profesorul (învățătorul), de care, în mare măsură, depinde viitorul fiecăruia. Mulți dintre părinți (de regulă, deocamdată, în mediul urban) vor ca copiii lor să nimerească în mâinile unor profesori competenți. Altfel-spus, calitatea învățământului în ansamblu, este direct proporțională cu calitatea profesională a cadrelor didactice. Dar există o altă axiomă: o să avem calitate în învățământ numai în cazul când prestigiul profesiei cadru didactic va fi susținut de către societate, în ansamblu, și de

puterea de stat, în particular, care în primul rând trebuie să fie cointereseată ca în stat să se realizeze un învățământ de calitate. Un prim-pas în această direcție ar fi majorarea urgentă a salariului cadrului didactic (cel puțin, la nivelul salariului unui cadru didactic din România sau Federația Rusă, pentru început) și crearea condițiilor de dezvoltare a concurenței în acest domeniu prioritar pentru stat și societate.

O altă direcție de susținere a prestigiului profesiei de cadru didactic ar fi manifestarea de către societate a recunoștinței pentru sacrificiile aduse de către profesor (învățător) în procesul formării personalității copilului. E o muncă extrem de dificilă, importantă și responsabilă. De regulă, societatea e recunoscătoare scriitorilor, compozitorilor, interpreților, politicienilor etc. fără a ține cont de faptul că cineva i-a învățat, i-a format, deci fără a accentua rolul profesorului în obținerea acestor performanțe. Înălțăm monumente oricui, numai nu celei mai importante personalități – profesorului (învățătorului). În Republica Moldova, cu regret, nu există nici un monument înălțat profesorului (învățătorului) în semn de recunoștință. Sperăm, totuși, ca în perspectiva apropiată un astfel de monument va apărea, cel puțin, în Chișinău.

Rolul prioritar al profesorului (învățătorului) în dezvoltarea societății este indiscutabil. Dar sunt importante și deciziile luate la nivel de politică educațională, vizând crearea condițiilor necesare acestei dezvoltări.

Prezentat la 06.11.2007